

رونمایی از اساسنامه جشنواره ملی ربع رشیدی در تبریز

اساسنامه جشنواره بین‌المللی ربع رشیدی رونمایی و گام نخست در زمینه احیای این دانشگاه بزرگ و پر افتخار برداشته شد.

با حضور استاندار و نماینده ولی فقیه در آذربایجان شرقی صورت گرفت؛

رونمایی از اساسنامه جشنواره ملی ربع رشیدی در تبریز

اساسنامه جشنواره بین‌المللی ربع رشیدی رونمایی و گام نخست در زمینه احیای این دانشگاه بزرگ و پر افتخار برداشته شد.

به گزارش خبرگزاری فارس از تبریز، ظهر امروز با حضور نماینده ولی فقیه در آذربایجان شرقی و استاندار در مراسم بزرگداشت هفته پژوهش و تجلیل از پژوهشگران برتر استان، اساسنامه این جشنواره در 14 ماده و پنج تبصره رونمایی شد.

براساس مصوبه کارگروه پژوهش استان، از سال 1391 این جشنواره به صورت سالانه برگزار خواهد شد.

احمد علیرضاییگی استاندار آذربایجان شرقی در این مراسم گفت: احیای ربع رشیدی باید به یک مطالبه ملی تبدیل شود.

وی یادآور شد: هفته پژوهش فرصت مناسبی است تا اهمیت احیای ربع رشیدی مطرح و گام‌های اساسی در این خصوص برداشته شود.

استاندار آذربایجان شرقی اظهار امیدواری کرد مراحل برپایی این جشنواره با قوت و قدرت انجام شود.

وی با اشاره به رونمایی از اساسنامه جشنواره ربع رشیدی در هفته پژوهش اظهار داشت: باید از فرصت این هفته برای احیای مجتمع ربع رشیدی تلاش کنیم و این موضوع باید به یک مطالبه ملی و طرح تلاش آینده استان تبدیل شود.

نماینده ولی فقیه در آذربایجان شرقی و امام جمعه تبریز در آیین رونمایی از این اساسنامه گفت: بارها اهمیت احیای موقوفات ربع رشیدی یادآوری شده بود ولی متأسفانه تاکنون اقدامی عملی در این راستا صورت نگرفته و امیدواریم این رونمایی آغاز احیای ربع رشیدی باشد.

آیت‌الله محسن مجتهدشبهستری با بیان اینکه وقف‌نامه ربع رشیدی بسیار جامع و کامل است، اظهار کرد: احیای ربع رشیدی می‌تواند زمینه‌های پیشرفت علمی استان را فراهم کند.

مدیرکل آموزش و پژوهش استاندار آذربایجان شرقی همچنین گفت: گروهی متشکل از محققان و پژوهشگران دانشگاهی این اساسنامه را تدوین و از سال آینده جشنواره بین‌المللی ربع رشیدی به صورت سالانه در استان برگزار می‌شود.

میکائیل جمالیپور اظهار کرد: این جشنواره نخستین گام در راستای احیای دانشگاه پرافتخار ربع رشیدی شد و آغازی برای انجام کارهای بزرگ‌تر است.

وی افزود: برپایی این جشنواره رخداد بزرگی در عرصه علمی و پژوهشی استان خواهد بود.

ربع رشیدی نخستین دانشگاه دنیا

ربع رشیدی شهر دانشگاهی در زمان غازان‌خان ایلخانی است که توسط وزیر وی به نام خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی در سال 700 هجری قمری در شمال شرق باروی شهر تبریز در محله رشیدییه ساخته می‌شود.

محله رشیدییه یا رشیدآباد دارای سه بخش ربع رشیدی، ربذ و شهرستان بوده است، شهرستان شامل باغات و نه‌های شهر می‌شده، ربذ محله مسکونی و بناهای عام‌المنفعه مثل مسجد، حمام، بازار و... بوده است.

ربع رشیدی محل بناهای دانشگاهی، مسجد زمستانه و تابستانه و حوزه‌های علوم اسلامی می‌شده است که دانشکده پزشکی، کتابخانه بسیاری بزرگی و مقبره خود خواجه رشید که از آن به جفت گنبد سلطانیه نام برده می‌شود، در آن وجود داشت.

در نوشته‌ها آمده است که مقبره رشیدی بزرگ‌تر از گنبد سلطانیه بوده است.

خواجه رشیدالدین فضل‌الله همه این موارد را در نامه‌ای به پسرش آورده و تمام اموالش را در سراسر کشور وقف می‌کند تا از محل درآمد آنها، ربع رشیدی را اداره کند، وقف‌نامه که خواجه تمام اموال وقفی را به خط خویش در آن نگاشته، هم‌اکنون موجود است.

خواجه رشیدالدین در سال 718 هجری و در زمان سلطان "ابوسعید ایلخانی" کشته و جنازه وی در مقبره‌اش دفن می‌شود، پس از وی ربع رشیدی رو به ویرانی می‌نهد.

پس از آن پسرش خواجه غیاث‌الدین تلاش می‌کند دوباره ربع رشیدی را آباد کند اما وی نیز به سرنوشت پدر منجر می‌شود، ربع رشیدی در دوره تیموری یک دوره آبادی بسیار کوتاه به خود می‌بیند در این دوره جسد خواجه رشیدالدین را به جرم یهودی بودن از مقبره بیرون می‌کشاند و در قبرستان یهودیان به خاک می‌سپارند.

امروزه هیچ نشانی از این قبرستان وجود ندارد.

پس از آن در دوران صفوی و در سال 1919 هجری قمری (شاه‌عباس بزرگ) برای جلوگیری از حمله عثمانی یک قلعه از مصالح شنب‌غازان خان (مقبره غازان خان) و گورستان‌های تاریخی تبریز همچنین مصالح ربع رشیدی یک قلعه برای حاکم تبریز ساخته می‌شود.

بنایی که امروزه از آن به قلعه رشیدی یاد می‌شود همین قلعه دوران صفوی است و تا پیش از کاوش‌های امسال باستان‌شناسان هیچ

نشانی از دوره ایلخانی در این محوطه کشف نکرده بودند. ساماندهی این محوطه که سالیان سال به زباله‌دانی تبدیل شده و خانه‌های بسیاری روی آن ساخته شده بود از سال 82 آغاز شد. کارشناسان سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری از ادامه ساخت و سازها جلوگیری کردند و گمانه‌ها در سال 83 برای تعیین حریم و عرصه آن آغاز شد. محوطه باستانی ربع رشیدیه در مرکز شهر تبریز جای گرفته است و در حال حاضر بخشی از این محوطه باستانی زیر خانه‌های مردم است.

آشنایی با «#وقف‌نامه ربع رشیدی» به خط فضل‌الله همدانی

«#وقف‌نامه ربع رشیدی» را خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی در اوایل قرن هشتم نوشته و از آن تنها یک نسخه در جهان وجود دارد؛ نسخه‌ای که از یونسکو نشان گرفت.

خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم هجری قمری، زمان غازان‌خان ایلخانی به وزارت رسید. دوران وزارت او از حساس‌ترین دوره‌های فرهنگی و سیاسی تاریخ ایران است. خواجه رشیدالدین برای ساماندهی، تمرکز و تداوم تحقیقات و فعالیت‌های فرهنگی و علمی یک مجموعه بزرگ علمی، آموزشی و پژوهشی به نام «#ربع رشیدی» تأسیس کرد. این مجموعه به صورت شهرکی علمی در حومه شهر تبریز ساخته شد. خواجه رشیدالدین در پایتخت ایلخانیان و در گذرگاه کاروان‌های خاور و باختر یکی از بزرگترین تأسیسات روزگار کهن را پدید آورد؛ شهری کوچک شامل کتابخانه، مدرسه، مسجد، دارالایتام، گرمابه، مهمانسرا، بیمارستان، مدارس عالی، پرورشگاه و کارگاه‌های صنعتی.

وی برای تأمین پشتوانه مالی برای اداره این مؤسسات بزرگ، دارایی و املاک زیادی را وقف «#ربع رشیدی» کرد. این موقوفات عمدتاً در ایران قدیم، بخش‌هایی از عراق، افغانستان، گرجستان، ولایت روم، آذربایجان و سوریه بودند. خواجه رشیدالدین برای ساماندهی اداره «#ربع رشیدی» و موقوفات آن وقف‌نامه‌ای تنظیم کرد. وی در این وقف‌نامه اطلاعاتی دقیق و مستند درباره شیوه فعالیت‌های علمی، آموزشی، تشکیلات ربع، اوضاع فرهنگی آن عصر، ارزش خدمات خواجه در پیشبرد و توسعه امور فرهنگی و آموزشی و نکاتی درباره احوال شخصی‌اش نوشته است.

این نسخه به خط خود خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی و قسمتی از آن نیز به خط حاکم آن زمان تبریز است که فقط یک نسخه از آن در تمام جهان وجود دارد.

بر اصالت این نسخه علما، دانشمندان و دیوانیان زیادی از جمله علامه حلی (648-726 ق) گواهی داده‌اند.

«#وقف‌نامه ربع رشیدی» نظم خاصی دارد که فهرست جامعی از موقوفات، هزینه‌ها و برنامه‌های اداری و مالی را تبیین می‌کند و به دلیل گستره وسیع موقوفات و ارزش والای آنها از اهمیت جهانی برخوردار است.

این وقف‌نامه در دوره‌های گوناگون تاریخی الگوی تنظیم وقف‌نامه‌های معتبر بوده است. نسخه اصلی این وقف‌نامه 382 صفحه دارد و جنس کاغذ آن خانبالغ است و اکنون در کتابخانه مرکزی تبریز نگهداری و محافظت می‌شود.

این نسخه تا سال 1348 شمسی در دست بازماندگان حاجی ذکاءالدوله سراجمیر، ساکن تبریز بود. انجمن آثار ملی در همان سال آن را از خانواده ذکاءالدوله خرید. پس از آن از روی این نسخه عکسبرداری شد و سال 1350 شمسی در هزار نسخه منتشر شد.

نام اصلی این وقف‌نامه «#اوقفیه الرشیدیه بخط الواقف فی بیان شرایط امور الوقف و المصارف» که با آب طلا و به خط ثلث نوشته شده است.